

เขื่อนเจ้าพระยา

ตำบลบางหลวง อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท

ความเป็นมา

โครงการชลประทานเจ้าพระยาใหญ่ เป็นโครงการพัฒนาลุ่มน้ำเจ้าพระยาเพื่อประโยชน์ในการเพาะปลูกสำหรับพื้นที่ทุ่งราบภาคกลางสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่จังหวัดชัยนาทลงมาถึงพื้นที่แถบชายทะเล แต่เดิมการเพาะปลูกในเขตพื้นที่ดังกล่าว อาศัยน้ำฝนเป็นหลักเป็นเหตุให้เกษตรกรในอดีตได้รับความเดือดร้อนในปีที่มีฝนตกน้อยอยู่เสมอ จึงมีความจำเป็นในการก่อสร้างโครงการชลประทาน เพื่อช่วยเหลือการทำนาให้ได้ผลผลิตสม่ำเสมอ เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรม แต่ในเวลานั้นความรู้และทักษะทางด้านวิศวกรรมชลประทานยังไม่เป็นที่ชำนาญ จึงจำเป็นต้องมีการว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ

โดยเริ่มศึกษาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในปี พ.ศ.2455 ได้เชิญนาย เย โฮมัน วันเดอร์ไฮเด ผู้เชี่ยวชาญการชลประทานชาวฮอลันดาเข้ามาวางโครงการชลประทาน และเสนอให้สร้างโครงการเจ้าพระยาใหญ่ที่ อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท เพื่อทดน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาให้มีระดับสูงแล้วส่งน้ำเข้าพื้นที่ทำนาทั้งสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาจนถึง

ชายทะเลประมาณ 7.5 ล้านไร่ แต่ประเทศไทยต้องจ่ายเงิน ทำนุบำรุงประเทศในด้านอื่นก่อน การก่อสร้างโครงการเจ้าพระยาใหญ่จึงต้องระงับไว้

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เกิดน้ำแล้งขึ้น 2-3 ปี ติดต่อกัน รัฐบาลในสมัยนั้นจึงต้องเชิญ เซอร์ ทอมมัส วอร์ด ผู้เชี่ยวชาญการชลประทานชาวอังกฤษเข้ามาวางโครงการอีกในปี พ.ศ. 2456 และผู้เชี่ยวชาญได้เสนอให้ก่อสร้างโครงการเจ้าพระยาใหญ่ แต่ในเวลานั้นอยู่ในระยะสงครามโลกครั้งที่ 1 การก่อสร้างโครงการเจ้าพระยาใหญ่จึงต้องระงับอีก

ต่อมาในปี พ.ศ. 2491 รัชสมัย พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหา ภูมิพลอดุลยเดช ขณะที่หลาย ๆ ประเทศกำลังขาดแคลนอาหาร คณะผู้เชี่ยวชาญขององค์การอาหารและเกษตรแห่งชาติ (FAO) ได้ให้ความสนับสนุนอย่างเต็มที่แก่รัฐบาลสมัยนั้น เพื่อกู้เงินธนาคารโลกจำนวน 18 ล้านเหรียญอเมริกันหรือประมาณ 360 ล้านบาท มาก่อสร้างโครงการเจ้าพระยาใหญ่เพื่อที่จะฟื้นฟูและส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศไทยในด้านเกษตรกรรมและคมนาคมทางน้ำ เพื่อประชาชนชาวไทยจะได้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยได้เริ่มเตรียมงานเบื้องต้นในปี พ.ศ. 2494 และเริ่มก่อสร้างเขื่อนเจ้าพระยา พร้อมกับงานระบบส่งน้ำในปี พ.ศ. 2495 แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2500

ช่วงระหว่างการก่อสร้าง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมเมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2498 และพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดเขื่อนเจ้าพระยา เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 โดยมีพระราชดำรัสว่า

"ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้มีโอกาสมาร่วมในพิธีเปิดเขื่อนเจ้าพระยาในวันนี้ ประเทศของเราเป็นประเทศกสิกรรม ทั้งข้าวก็เป็นอาหารหลักของประชาชนพลเมือง การอยู่ดีกินดีของอาณาประชาราษฎร์และความสมบูรณ์มั่งคั่งของประเทศยังต้องอาศัยอยู่กับการเพาะปลูกเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปลูกข้าวในภาคกลางนี้ รัฐบาลของเราทุกยุคทุกสมัยตั้งที่นายกรัฐมนตรีแถลงมา ได้เล็งเห็นความสำคัญและสนใจในการทำนุบำรุงประเทศโดยการที่จะสร้างโครงการชลประทานเพื่อส่งเสริมช่วยการเพาะปลูกและการทำนาให้ได้ผลดียิ่งขึ้น จึงเป็นที่น่ายินดียิ่งนักที่เขื่อนเจ้าพระยาอันเป็นส่วนหนึ่งของโครงการชลประทานที่ได้ดำริกันมาตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เป็นอันก่อสร้างสำเร็จลงได้ในปัจจุบัน"

"ทั้งนี้เป็นหลัก्यानอันหนึ่งถึงความเพียรพยายามที่จะดำเนินการอันจะก่อประโยชน์แก่ประเทศชาติโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคซึ่งนับว่าเป็นคุณสมบัติอันดีของคนไทย ตามคำชี้แจงของนายกรัฐมนตรีนั้น ก็เห็นได้แล้วว่า ความสำเร็จของเขื่อนเจ้าพระยาได้ส่งผลให้แก่พื้นที่นาทั้งสองฝั่งในระยะเริ่มแรกแล้วเพียงไร ข้าพเจ้าขออนุโมทนาด้วย และขอบรรดาท่านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการนี้จงได้รับคำชมเชยทั่วกัน"

ที่ตั้ง

บริเวณคู้้งบางกระเบียน หมู่ที่ 3 ตำบลบางหลวง อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท พิกัด 47 P PS 271 – 759 ระวัง 5039 III Lat. 15 09' 28" N. Long. 100 11' 00" E.

ลักษณะเขื่อน

เขื่อนมีความยาว 237.50 เมตร สูง 16.5 เมตร เขื่อนมีช่องระบาย 16 ช่อง มีประตูเรือติดกับเขื่อนด้านขวากว้าง 14 เมตร สร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2500 สามารถเก็บกักน้ำได้ 265 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์ 5,718,000 ไร่ ระยะเวลาก่อสร้าง 5 ปี (2495 – 2500) เรือขนาดใหญ่สามารถผ่านเข้าออกได้

ประโยชน์

1. ส่งน้ำให้พื้นที่เกษตรลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างรวม 7.5 ล้านไร่
2. ผลิตไฟฟ้าพลังสะอาดได้ 61.75 ล้านหน่วย/ปี
3. ระบายน้ำด้านท้ายเขื่อนลงแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อการอุปโภค บริโภค อุตสาหกรรม ในจังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี กรุงเทพมหานคร และสมุทรปราการ
4. ช่วยควบคุมปริมาณน้ำเสียและน้ำเค็มในแม่น้ำเจ้าพระยาและ แม่น้ำลำคลองต่างๆในลุ่มน้ำเจ้าพระยา
5. รักษาระดับน้ำให้เหมาะสมกับการเดินเรือในแม่น้ำเจ้าพระยา
6. ควบคุมและป้องกันอุทกภัยในแม่น้ำเจ้าพระยา

.....